

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA TARBIYA FANINI O‘QITISH
METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH**

*Shahrisabz davlat pedagogika instituti
Boshlang‘ich ta‘lim kafedrasi o‘qituvchisi
Keldiyorova Manzura*

Annotatsiya

Ushbu maqolada tarbiya fanining ahamiyati yoritilgan. Tarbiya fanining inson kamolotidagi roli va bu fanni o‘qitishda yangi metodikalardan foydalanish haqida ma‘lumotlar mavjud. Maqolada tavsifiy metoddan foydalanilgan.

Kalit so‘zlar

Shakl, metod, vositalar, model, tarbiya, o‘quv jarayoni, vazifa, o‘quvchilar

Dunyoda bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tarbiya fanini o‘qitishga metodik tayyorgarligini takomillashtirish va bu borada tarbiyaga integratsion yondashuv asosida o‘quvchilarda tarbiyaviy kompetentsiyani tarkib toptirishning innovatsion-pedagogik modellarini ishlab chiqishga oid ko‘plab ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Ayniqsa, maqbul diagnostik vositalarni modifikatsiyalash orqali o‘quvchilarning axloqiy tarbiyalanganligini tashxis etishning pedagogik imkoniyatlarini kengaytirish, bolalarni dastlabki odob-axloq qoidalariga o‘rgatish, ularga amalga qilish ko‘nikmalarini shakllantirishda integrallashgan mashg‘ulotlar asosida metodik ta‘minotini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Respublikamizda «uzluksiz ta‘lim tizimini yanada takomillashtirish yo‘lini davom ettirish, sifatli ta‘lim xizmatlariga imkoniyatlarni oshirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga muvofiq yuqori malakali kadrlarni tayyorlash», shu bilan birgalikda umumiy o‘rta ta‘lim sifatini tubdan oshirish, tarbiyaviy ishlarga oid talab yuqori bo‘lgan fanlarni chuqurlashtirilgan tarzda o‘rgatish, ish beruvchilarning ehtiyojlariga javob beradigan mutaxassisliklar bo‘yicha tayyorlash hamda oliy ta‘lim tizimida faoliyatining sifati va samaradorligini oshirish ustuvor vazifa sifatida keng ko‘lamli ishlar olib borilmoqda. Yurtimizda bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tarbiya fanini o‘qitishga tayyorlash metodikasini doimiy o‘zgarib borayotgan sharoitda ilg‘or xorijiy tajribalarni o‘rgangan holda, boshlang‘ich ta‘limda o‘qituvchilarning metodik tayyorgarligini takomillashtirish texnologiyasini, didaktik asoslarini ishlab chiqish, pedagogik shart-sharoitlari, mazmuni va tuzilmasi, takomillashtirish mezonlari va shakllanganlik darajalari, shakl, metod, vositalari, modeli, o‘qitish sifatining samaradorligini oshirish, nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi yangilanish, ma‘naviy yuksalish davrida har tomonlama

yetuk, bilimdon, ijodkor yoshlarni tarbiyalash hozirgi kunning asosiy talablaridan biridir

Eng avvalo “Tarbiya” faniga to‘xtalishdan oldin tarbiya tushunchasining o‘zini bayon qilish lozim. Tarbiya - ijtimoiy ong shakllaridan biri bo‘lib, yoshlarda halollik, poklik, burch, vijdon, olijanoblik, fidoyilik kabi fazilatlarni shakllantiradi. Tarbiya insonlarning o‘ziga, oilasiga, yaqinlariga, do‘st-u yorlariga bo‘lgan munosabatlarini tartibga solib turadigan xulq-atvor me‘yorlarining (normalarining) majmuasidir. Tarbiya keng qamrovli tushuncha sifatida inson faoliyatining hamma jabhalariga ta‘sir ko‘rsatadi. Tarbiya hamma soha - ishlab chiqarishda, turmushda, oilada, bo‘sh vaqtda ham kishilar xulq-atvorini, insoniy munosabatlarini tartibga soladi. Tarbiya ijtimoiy ongning boshqa shakllaridan farq qilib, iqtisodiy, siyosiy, ma‘naviy vazifalarni bajaradi. Shu o‘rinda aytish mumkinki, mazkur uzluksiz ma‘naviy tarbiya konsepsiyasidan tarbiyaning tizimli va uzviyligini ta‘minlashda quyidagicha natijalar kutilmoqda:

- konsepsiyaning joriy qilinishi uzluksiz ma‘naviy tarbiya jarayonining tizimli tashkil etilishiga, tarbiya sohasining ilg‘or innovatsion texnologiyalar asosida takomillashuviga, yoshlarning Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, irodalilik, mafkuraviy immunitet, mehr-oqibatlik, mas‘uliyatlik, bag‘rikenglik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlik kabi tayanch kompetensiyalar bilan mustaqil hayotga kirib borishlari uchun zarur shart-sharoitlar yaratadi.

- oilalar, ta‘lim muassasalari, mahallalar va korxonalarda mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish layoqatiga ega bo‘lgan yoshlarning ma‘naviy kamol topishi uchun zarur bo‘lgan innovatsion ijtimoiy-pedagogik sog‘lom va barqaror muhit yaratiladi. - jamiyatda jinoyatchilik, ekstremizm, terrorizm, korrupsiya, firibgarlik, ko‘zbo‘yamachilik, yolg‘onchilik, egotsentrizm, axloqiy bo‘zuqlik, oilaviy ajrimlar, mehroqibatning kamayishi, “ommaviy madaniyatga ko‘r-ko‘rona taqlid, loqaydlilik, begonalashuv, o‘zibo‘larchilik, farzand tarbiyasida mas‘uliyatsizlik, oilaviy qadriyatlar inqirozi, el-yurt taqdiriga befarqlik kabi illatlar keskin kamayadi. Band bo‘lmagan yoshlarning hayotda o‘z o‘rnini topishga, kelajakka bo‘lgan ishonchi oshadi. Mamlakat dunyoda raqobatbardosh, boy inson kapitaliga ega bo‘ladi.

- oila, ta‘lim muassasalari, davlat tashkilotlari va nodavlat tashkilotlar, otanalarda boy milliy tarbiyaviy merosimiz to‘g‘risida bilimlar shakllanadi, ularni o‘rganish, saqlash, targ‘ib qilish, o‘rgatish orqali milliy fazilatlarning avloddan-avlodga bezavol o‘tib borishi ta‘minlanadi.

- konsepsiyaning amalga oshirilishi jamiyatda ma‘naviy-axloqiy muhitning sog‘lom va barqaror bo‘lishiga salmoqli hissa qo‘shadi.

Ta‘lim-tarbiya jarayonining unumdorligini oshiradi, o‘quvchilarni mustaqil fikrlash jarayonini shakllantiradi, o‘quvchilarda bilimga ishtiyoq va qiziqishni oshiradi, bilimlarni mustahkam o‘zlashtirish, ulardan amaliyotda erkin foydalanish

ko'nikma va malakalarini shakllantiradi. An'anaviy o'qitish tizimi, aytish mumkinki, yozma va o'g'zaki so'zlarga tayanib ish ko'rishi tufayli axborotli o'qitish sifatida tafsiflanadi, chunki o'qituvchi faoliyati birgina o'quv jarayonining tashkilotchisi sifatida emas, balki nufuzli bilimlar manbaiga aylanib borayotganligini ta'kidlagan holda baholanmoqda. O'zbek xalqining yosh avlodni hayotga tayyorlashda ko'p asrlar davomida qo'llagan usul va vositalari, tadbir shakllari, o'ziga xos urf-odatlar va an'analari, ta'lim-tarbiya haqidagi g'oyalari va hayotiy tajribasi mavjud. Bu meros o'tmishda ko'plab alloma-yu donishmandlar etishib chiqishiga asos bo'lgan¹.

Tarbiya jarayoni o'zaro bog'liq ikki faoliyatni - o'qituvchi va o'quvchi faoliyatini o'z ichiga oladi. Tarbiya jarayonida o'quvchining ongi shakllana boradi, his-tuyg'ulari va turli qobiliyatlari rivojlanadi, g'oyaviy, axloqiy, irodaviy, estetik xislatlari shakllanadi, tabiatga, jamiyatga ilmiy qarashlar tizimi tarkib topadi, jismoniy kuch-quvvatlari mustahkamlanadi. Tarbiya jarayonida o'quvchida jamiyatning shaxsga qo'yadigan axloqiy talablariga muvofiq keladigan xulqiy malaka va odatlar hosil qilinadi. Bunga erishish uchun o'quvchining ongiga (ta'lim jarayonida), hissiyotiga (darsda va turli sinfdan tashqari ishlarda), irodasiga (faoliyatni uyushtirish, xulqni idora qilish jarayonida) tizimli va muntazam ta'sir etib boriladi. Tarbiyalash jarayonida bulardan birortasi (ongi, hissiyoti, irodasi) e'tibordan chetta qolsa, maqsadga erishish qiyinlashadi. Biror bir maqsadga qaratilgan tarbiya jarayonining mohiyati va vazifalari tarbiyachi tomonidan rejalashtiriladi va tartibga solinadi.

A) O'quvchining qaysi xislatini shakllantirish yoki yo'qotish maqsadida rejalashtiriladi.

B) Shu xislatlarni tarbiyalash yoki yo'qotish uchun xizmat qiluvchi manbalar izlab topiladi.

V) Belgilangan maqsad uchun xizmat qiladigan nazariy va amaliy manbalarni qaysisini va qayerda ishlatish rejalashtiriladi.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, yoshlarimiz ta'lim-tarbiyasida esa ma'naviy tarbiya katta ahamiyatga ega. Eng muhimi, farzandlarimiz tarbiyasiga e'tiborli bo'laylik, aynan shu mezon bolalarimizni ma'nan, ruxan sog'lom, o'z ota-bobolariga, tariximizga, Vatanimizga, ona tilimizga, o'z milliy qadriyatlarimizga hurmat bilan qaraydigan barkamol bo'lib o'sib unishining asosidir.

¹ BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI TARBIYA FANINI O'QITISHGA METODIK TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH Novshadbekova Dilnura Zafarbek qizi Andijon davlat pedagogika instituti boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasida o'qituvchisi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Nilufar Maxsudovna Koshanova. Umumta’lim maktablarida “Tarbiya” fanini o‘qitish: davr talabi, etijoj va zaruriyat. 2022. Volume 3.
2. Haydarova M.X. Boshlang‘ich sinflarda tarbiya fanini o‘qitishning pedagogik asoslari // O‘zbekiston milliy universiteti xabarлари. –Toshkent, 2022. B-221-224. ISSN 2181-7324.
3. Haydarova M.X. Model and psychological and pedagogical conditions conducive to the formation of managerial competence of future primary school teachers // European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences (EJRRS). - Vol. 7 No. 11, 2019. ISSN 2056-5852. P-90.